

**การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำในการดำเนินชีวิต
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน
โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
THE LEADERSHIP DEVELOPMENT PROGRAM FOR STUDENTS
IN SECONDARY SCHOOLS IN THE UPPER NORTHEASTERN
REGION BASED ON PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY**

ชัยทวี มีไกรราช^{1*}, วิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ์², วัฒนา สุวรรณไตรย์³, และ หาญชัย อัมภาส³
¹นักศึกษาลัทธิสุตรปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
²อาจารย์ ประจำสาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
³ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ประจำสาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บทคัดย่อ

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของนักเรียนในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีจุดประสงค์เพื่อ 1) สร้างและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2) ประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา ดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโปรแกรม ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้โปรแกรม และขั้นตอนที่ 4 การติดตามภายหลังการทดลองใช้โปรแกรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1) การสร้างและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วย 1) คำชี้แจง 2) ความเป็นมาและความสำคัญ 3) แนวคิดทฤษฎีพื้นฐานของโปรแกรม 4) หลักการของโปรแกรม 5) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 6) เนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรม 7) ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม 8) สื่อที่ใช้ในโปรแกรม 9) การวัดและประเมินผล และ 10) รายละเอียดของกิจกรรม 10.1) การละลายพฤติกรรม 10.2) ความคาดหวังและข้อตกลงร่วมกัน 10.3) มีความรอบรู้เศรษฐกิจพอเพียง 10.4) มีวิสัยทัศน์ก้าวไกลสู่เศรษฐกิจพอเพียงก้าวหน้า 10.5) สร้างแรงจูงใจก้าวสู่เศรษฐกิจพอเพียงก้าวหน้า และ 10.6) น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ทักษะการดำเนินชีวิต

2) การประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า โปรแกรมมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ได้จริงในการดำเนินชีวิต กิจกรรมน่าสนใจ นักเรียนมีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรม แต่ละกิจกรรมไม่น่าเบื่อ ระยะเวลาที่ใช้ในแต่ละกิจกรรมเหมาะสม นักเรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น นักเรียนได้มีโอกาสแสดงทัศนคติและแนวคิดต่างๆ และนักเรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ABSTRACT

The purposes of The Leadership Development Program for Students in Secondary Schools in the Upper Northeastern Region Based on Philosophy of Sufficiency Economy were to: 1) construct and develop The Leadership Development Program for Students in Secondary Schools in the Upper Northeastern Region Based on Philosophy of Sufficiency Economy, 2) evaluate The Leadership Development Program for Students in Secondary Schools in the Upper Northeastern Region Based on Philosophy of Sufficiency Economy. The research methodology employed was Research and Development (R&D) comprising four phases: Phase I was related to a program investigation comprising document inquiries, Phase II was related to leadership developing program. Phase III was related to a leadership program implementation. And Phase IV was related to the program monitoring results, the data analysis was analyzed through a computer program for percentage, and standard deviation.

The findings were as follows:

1. The Leadership Development Program for Students in Secondary Schools in the Upper Northeastern Region Based on Philosophy of Sufficiency Economy construction and development comprising document inquiries, role models of administrator, teachers and students in Phimaiwittaya School, one of prominent sufficiency economy implementation schools in Nakhon Ratchasima Province. and data collected from questionnaires involved ten major components 1) instruction 2) background and importance 3) fundamental concepts and theories 4) principles of program 5) objectives 6) contents 7) procedures of activities 8) material aids 9) activity measurement and assessment 10) the details of activities consisted of 10.1) ice breaking 10.2) hope and expectations 10.3) the knowledge of sufficiency economy 10.4) visions through advanced sufficiency economy 10.5) inspiration encouraging and 10.6) accept the philosophy of sufficiency economy to skillful lifestyles.

2. The results after the implementation of The Leadership Development Program for Students in Secondary Schools in the Upper Northeastern Region Based on Philosophy of Sufficiency Economy by using satisfaction assessment form found that the program is suitable to use in students' real life which consists of interesting activities, students' participation, each activity is not boring, each activity is suitable for the given time, all the students have opportunities to share and reflect the ideas by using brainstorming strategy at the highest level.

Keywords : Leadership, Philosophy of Sufficiency Economy

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สืบเนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในหมวดที่ 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐส่วนที่ 7 แนวนโยบายด้านเศรษฐกิจที่ระบุว่า “มาตรา 83 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2550) นอกจากนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ที่กำหนดขึ้นเป็นพื้นฐานการเสริมสร้าง

ทุนของประเทศทั้งทุนทางสังคม ทุนเศรษฐกิจ และ ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เข้มแข็งอย่างต่อเนื่องโดยยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและได้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อบ่มบ่มสังคมอยู่เย็นเป็นร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) ส่งผลให้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อดำเนินโครงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป้าหมายสำคัญของ

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา คือ การทำให้เด็กรู้จักความพอเพียง ปลูกฝัง อบรมบ่มเพาะให้เด็กมีความสมดุล ทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยสอดแทรกแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร สาระการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อสอนให้เด็กรู้จักใช้ชีวิต ได้อย่างสมดุล (กระทรวงศึกษาธิการ. 2550) นักเรียนเป็นวัยที่สามารถเรียนรู้และสามารถขับเคลื่อนกระบวนการต่างๆ ได้ดี ถ้านักเรียนมีภาวะผู้นำในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ จะส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมนั้นมีประสิทธิผลมากขึ้น

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงทำการวิจัยเพื่อ พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของนักเรียนในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งผลให้นักเรียนสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตและเป็นแบบอย่างพร้อมทั้งเป็นผู้นำที่ดีต่อชุมชนและสังคม และเพื่อให้โปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำของนักเรียนในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางที่ชัดเจน สำหรับโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาในการพัฒนาภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นกับเยาวชนในโรงเรียนในต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
2. เพื่อประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของหลักเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานจากตำรา หลักการ ทฤษฎี งานวิจัย และศึกษาโรงเรียนดีเด่น เพื่อให้ได้ภาวะ

ผู้นำในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนแล้วทำการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโปรแกรม เป็นการสร้างและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาร่างเป็นโปรแกรม และประเมินคุณภาพของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้โปรแกรม เป็นการดำเนินการใช้โปรแกรมซึ่งมีการประเมินภาวะผู้นำในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนของผู้เข้าร่วมโปรแกรมทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนโดยทดลองใช้โปรแกรมกับนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 30 คน โรงเรียนร่วมเกล้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

ขั้นตอนที่ 4 การติดตามภายหลังการทดลองใช้โปรแกรมเป็นการประเมินภาวะผู้นำในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมตามโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน ระยะเวลา 2 สัปดาห์ และปรับปรุงโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนให้สมบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของนักเรียนในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียงโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีความมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อสร้างและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ต้องประกอบด้วย 1) คำชี้แจง 2) ความเป็นมาและความสำคัญ 3) แนวคิดทฤษฎีพื้นฐานของโปรแกรม 4) หลักการของโปรแกรม 5) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 6) เนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรม 7) ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม 8) สื่อที่ใช้ในโปรแกรม 9) การวัดและประเมินผล และ 10) รายละเอียดของกิจกรรม 10.1) การละลายพฤติกรรม 10.2) ความคาดหวังและข้อตกลงร่วมกัน 10.3) มีความรอบรู้เศรษฐกิจพอเพียง 10.4) มีวิสัยทัศน์ก้าวไกลสู่เศรษฐกิจพอเพียงก้าวหน้า 10.5) สร้างแรงจูงใจก้าวสู่เศรษฐกิจพอเพียงก้าวหน้า และ 10.6) น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ทักษะการดำเนินชีวิต

2. เพื่อประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนโดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจพบว่า ในระหว่างการดำเนินกิจกรรมทดลองใช้นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด หลังจากทดลองใช้ 2 สัปดาห์ โดยการสัมภาษณ์นักเรียนมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมากที่สุด ละครจากการสอบถามนักเรียนพบว่า นักเรียนหลังจากทดลองใช้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของนักเรียนในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนมัศึกษานักเรียนมีภาวะผู้นำในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

การอภิปรายผลจำแนกตามประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. การสร้างและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียงของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งประกอบด้วย 1) คำชี้แจง 2) ความเป็นมาและความสำคัญ 3) แนวคิดทฤษฎีพื้นฐานของโปรแกรม 4) หลักการของโปรแกรม 5) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 6) เนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรม 7) ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม 8) สื่อที่ใช้ในโปรแกรม 9) การวัดและประเมินผล และ 10) รายละเอียดของกิจกรรม 10.1) การละลายพฤติกรรม 10.2) ความคาดหวังและข้อตกลงร่วมกัน 10.3) มีความรอบรู้เศรษฐกิจพอเพียง 10.4) มีวิสัยทัศน์ก้าวไกลสู่เศรษฐกิจพอเพียงก้าวหน้า 10.5) สร้างแรงจูงใจก้าวสู่เศรษฐกิจพอเพียงก้าวหน้าและ 10.6) น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ทักษะการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับ ชนิสา ฮวดศรี (2556) กล่าวว่า โปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำแบบสอนงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 ส่วน ส่วนที่ 1 ความนำ ส่วนที่ 2 รายละเอียดของโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำแบบสอนงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนที่ 3 เครื่องมือประเมินประสิทธิภาพโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำแบบสอนงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคสนาม และส่วนที่ 4 แนวทาง เงื่อนไข ตัวชี้ความสำเร็จการนำโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำแบบสอนงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ เป็นโปรแกรมที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้พร้อมกับการนำสู่การปฏิบัติ สอดคล้องกับ อนันต์ พันนึก (2554) กล่าวว่า กลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมมีปฏิริยาตอบสนองต่อโครงการภาคทฤษฎีเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับมากโดยมีความคิดเห็นที่ว่าวัตถุประสงค์ของโครงการ กรอบเนื้อหา ระยะเวลาที่ใช้ กระบวนการและกิจกรรมการพัฒนา และสื่อที่สนับสนุนประกอบ การพัฒนา มีความเหมาะสมมากที่สุด สอดคล้องกับ ทองใส เทียบดอกไม้ (2556) กล่าวว่า โปรแกรมพัฒนาครูด้านการบูรณาการ ICT เพื่อการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา ที่ประกอบด้วยชุดโครงการพัฒนาครูด้วยรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง รูปแบบการฝึกปฏิบัติ และรูปแบบการนำความรู้และทักษะไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2. ผลการประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียงของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ผลจากการตรวจสอบคุณภาพของตัวโปรแกรมโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นโปรแกรมที่ดีนักเรียนมีส่วนร่วมทุกกระบวนการและควรใช้สื่อที่ทันสมัยและหลากหลายซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นอยู่ตลอดเวลาในระหว่างการทำกิจกรรมและในระหว่างการทำกิจกรรมทดลองใช้ นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด หลังจากทดลองใช้ 2 สัปดาห์ โดยการสัมภาษณ์นักเรียนมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมากที่สุดและจากการสอบถามนักเรียนพบว่านักเรียนหลังจากทดลองใช้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของนักเรียนในการทำชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนมัธยมศึกษา นักเรียนมีภาวะผู้นำในการทำชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ ชนิสา ฮวดศรี (2556) กล่าวว่า โปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำแบบสอนงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สร้างและพัฒนาขึ้นเมื่อนำไปทดลองใช้ในภาคสนาม พบว่า 1) กลุ่มเป้าหมายมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำแบบสอนงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 2) หลังการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำแบบสอนงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ตามภาวะผู้นำแบบสอนงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) หลังการพัฒนาตามโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำแบบสอนงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มเป้าหมายมีทักษะตามภาวะผู้นำแบบสอนงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการนำความรู้ทักษะใหม่สู่การปฏิบัติสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) หลังการพัฒนาตามโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำแบบสอนงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มเป้าหมายมีการนำความรู้ทักษะใหม่สู่การปฏิบัติสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5) หลังการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำแบบสอนงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบสอนงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำในการทำชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1.1 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำในการทำชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วย มีความรอบรู้ เศรษฐกิจพอเพียง มีวิสัยทัศน์ก้าวไกลสู่เศรษฐกิจพอเพียง ก้าวหน้า สร้างแรงจูงใจก้าวสู่เศรษฐกิจพอเพียง และน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงสู่ทักษะการทำชีวิต ปรากฏว่าเป็นโปรแกรมที่เสริมสร้างให้นักเรียนเกิดภาวะผู้นำในการทำชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำในการทำชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เป็นโปรแกรมที่นักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแบบอย่างที่ดีและสามารถสร้างแรงจูงใจให้กับบุคคลอื่นได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้

1.3 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำในการทำชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน นักเรียนสามารถมีทักษะในการทำชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ข้อเสนอแนะในการทำการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป จากการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำในการทำชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

2.1 ควรนำโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำในการทำชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาไปใช้ในประเทศและโรงเรียนในสังกัดท้องถิ่น

2.2 ควรศึกษาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครูในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 ควรศึกษาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของผู้บริหารในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.4 ควรพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน ไปใช้ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา

2.5 การพัฒนาโปรแกรมนี้ แม้ว่าผลปรากฏอยู่ในระดับดีมาก แต่เป็นการประเมินเพียงความคิดเห็นและความพึงพอใจเท่านั้น ถ้าจะนำไปใช้พัฒนา “ภาวะผู้นำ” ของนักเรียนด้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดผล โปรแกรมนี้ควรใช้ระยะเวลาในการทดลองใช้ 1 ปีการศึกษา และสังเกตพฤติกรรม

เอกสารอ้างอิง

- จूरี่รัตน์ พินิจมนตรี. (2554). รูปแบบการพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ตวัญจ์ลักษณ์ พวงนิจ. (2555). โปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทัศน์า ประสานตรี. (2553). การพัฒนารูปแบบการใช้ภาวะผู้นำของผู้บริหารเพื่อพัฒนางานวิชาการในมหาวิทยาลัย นครพนม : การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วิทยานิพนธ์ ค.ด. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ทองใส เทียบดอกไม้. (2556). โปรแกรมพัฒนาครูด้วยการบูรณาการ ICT เพื่อการจัด การเรียนการสอนในโรงเรียน ประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นภาพรรณ โกจารย์ศรี. (2556). โปรแกรมพัฒนาการประกันคุณภาพภายในการศึกษาปฐมวัยสำหรับครูโรงเรียนเอกชน เขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- คันสนีย์ จะสุวรรณ. (2551). การพัฒนารูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550).ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ 21 เซ็นจูรี่.
- Angelo, K., and Williams, B. (2009). *Management 3/e*. McGraw-Hill.
- Bernard, M.B., and Ronald, E. R. (2006). *Transformational Leadership*. United States of America.
- Bass, B., Avolio and Leithwood. (2006). *Transformational Leadership*. University of Winnipeg.
- Collette Madeleine Bloom. (2003). *Leadership Effectiveness and Instructional Supervision : the case of the failing twin*. Texas Southern University.
- Maurik, J. V. (2001). *Writers on Leadership*. London.
- McCauley, C.D., Moxley, R.S., and Velsor, E.V. Our View of Leadership Development In The Center for Creative Leadership. (1998).In *Handbook of Leadership Development*,(pp.110-125). San Francisco : Jossey-Bass.